

eP Coses de la vida **SOCIETAT**

Millores en el sistema penitenciari

Les presons catalanes, cada cop més buides

La població reclusa ha disminuït el 20% els últims vuit anys

La llibertat condicional i les mesures alternatives a la presó eviten ingressos

J. G. ALBALAT
BARCELONA

La població reclusa a Catalunya ha disminuït el 20% en els últims vuit anys degut, entre altres raons, a la reforma del Codi Penal del 2010 (que va reduir les penes pel delictes de tràfic de drogues), a una aplicació més gran de mesures alternatives a la presó (treball en beneficis de la comunitat o assistència a cursos) i als canvis en els moviments migratoris. Està previst que aquesta tendència es mantingui i, per tant, no serà necessària la construcció de noves presons, que estan al 72% de la seva ocupació, segons explica a EL PERIÓDICO DE CATALUNYA el secretari general de Serveis Penitenciaris de la Generalitat, Armand Calderó. Catalunya té una taxa de 115,5 reclusos per cada 100.000 habitants, una taxa inferior a la del conjunt d'Espanya (130 per cada 100.000) i similar a la de Dinamarca, Suècia o Alemanya.

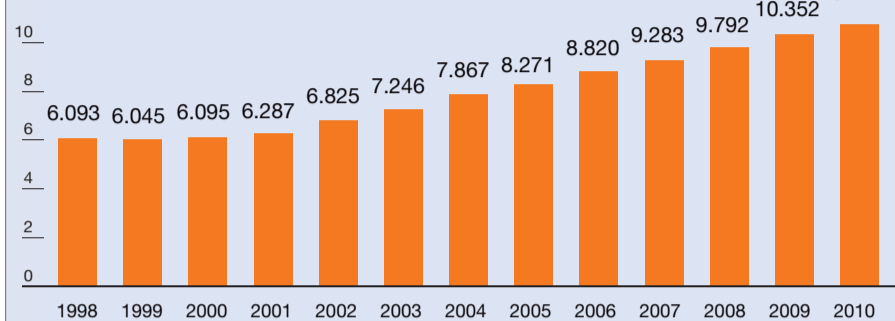
Catalunya té **115 reclusos per cada 100.000 habitants**, una taxa menor que els 130 d'Espanya

A mitjà termini, en concret els pròxims dos anys, està previst que la població penitenciària a Catalunya baixi un 7%. En un període de cinc anys, la xifra de 8.000 preses s'estabilitzarà i continuarà allunyada dels 10.000 als que es van arribar en el passat. Tot plegat si es mantenen els factors normatius i legislatius, migratoris, de població i econòmics que han provocat el descens dels últims vuit anys. Una dada: des de 1998 fins al 2018, els centres penitenciaris catalans han perdut 2.309 reclusos.

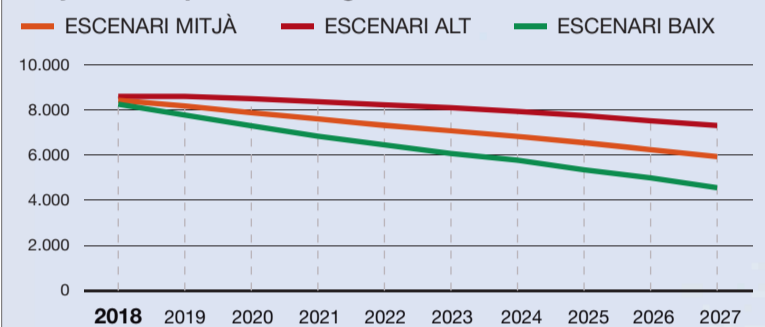
Els factors que incideixen en aquest decreixement són múltiples, segons el secretari general de Serveis Penitenciaris. La reforma del Codi Penal del 2010 amb la reducció de les penes per tràfic de drogues va suposar, d'entrada i amb efectes immediats, que 105 persones fossin excarcerades a Catalunya per la revisió de les seves sentències. A partir d'aquell moment, la disminució de les condem-

POBLACIÓ PENITENCIÀRIA A CATALUNYA

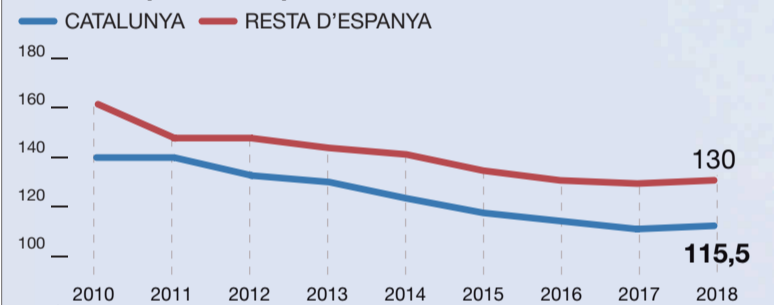
Mitjana anual d'interns

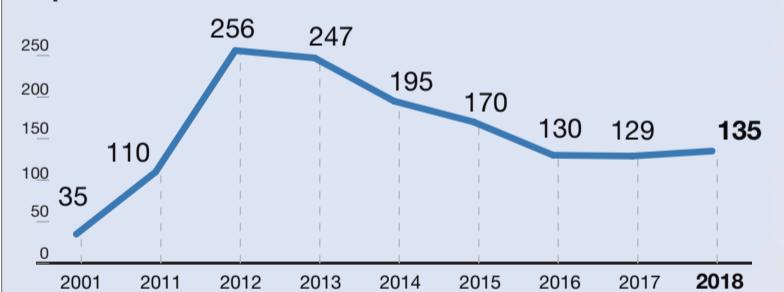
Projecció de preses a llarg termini

Taxa d'empresonats per cada 100.000 habitants

Repatriacions

Font: Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya

UNA ALTRA FORMA DE JUSTÍCIA

Condemnats a la solidaritat

Dos sentenciats que han complert les penes amb treballs en benefici de la comunitat expliquen la seva experiència

G. MACEDO // A. JAUMANDREU
BARCELONA

Les mesures penals alternatives permeten als òrgans judicials donar una resposta menys aflictiva que les penes privatives de llibertat per als sentenciats per faltes i delictes lleus o menys greus. Aquestes mesures no només solen comportar un benefici a la comunitat, sinó que, en molts casos, també porten beneficis per als sancionats.

El Francesc té 32 anys, en fa cinc que viu a Barcelona i treballa en una multinacional. Va ser sentenciat a fer serveis a la comunitat a l'Associació Catalana Pro

Persones Sordcegues (Apsoccat) i assegura que està molt content per l'ajuda que dona a l'entitat. «Aquí tinc la sensació d'estar fent una cosa útil i també m'han fet obrir els ulls, perquè mai m'havia adonat que hi havia tantes persones amb aquestes dificultats», explica.

Un voluntari més

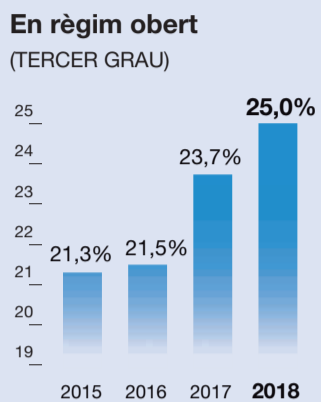
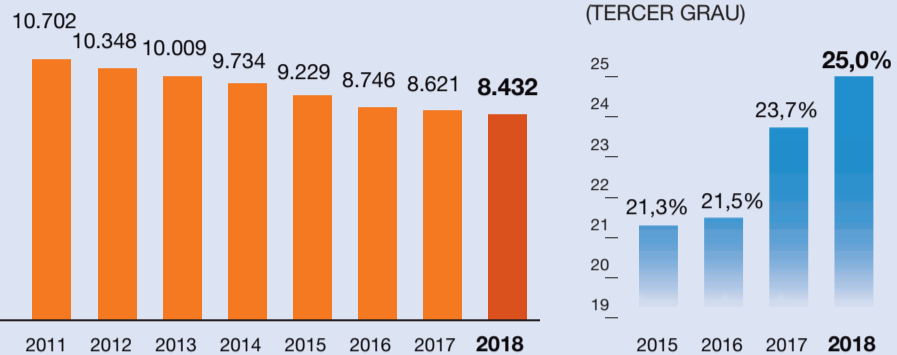
Ricard López és el president de l'Apsoccat i de la Federació Espanyola de Sordceguesa (Fesoce), on rep persones que fan serveis a la comunitat. «Soc el pare d'una nena amb sordceguesa que ha hagut de fer front a la direcció d'una as-

sociació sense tenir-ne ni idea, així que els coneixements de les persones que venen a ajudar ens permet créixer com a entitat», detalla.

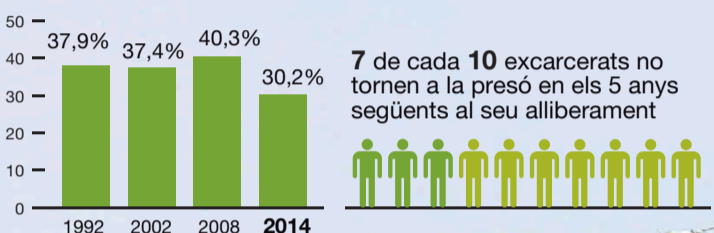
Pel president de l'associació, cada sentenciat és un voluntari més. «L'important és que les persones com el Francesc [condemnat per una baralla en l'àmbit conjugal] no se sentin castigades, sinó útils. Per nosaltres, quan arriben automàticament es converteixen en voluntaris i ningú coneix la seva situació judicial», declara. «Des de l'inici del programa, han passat almenys 200 persones per la nostra associació i, en general, l'experiència ha sigut positiva», afegeix.

Manuel Cabrera, tècnic de Justícia, explica que, per decidir quin servei du a terme cada persona sentenciada es fa una entrevista amb cadascuna per trobar les habilitats que pot explotar. «El Francesc no hauria pogut explotar les seves habilitats i s'hauria sentit frustrat si l'haguessin destinat a netejar els carrers», diu. El Francesc comparteix l'opinió del tècnic i assegura: «Si m'haguessin posat a netejar els carrers o pintar parets, no ho hauria viscut de la mateixa manera, perquè ja hi ha persones que s'hi dediquen. En canvi, aquí faig un servei que realment es necessita».

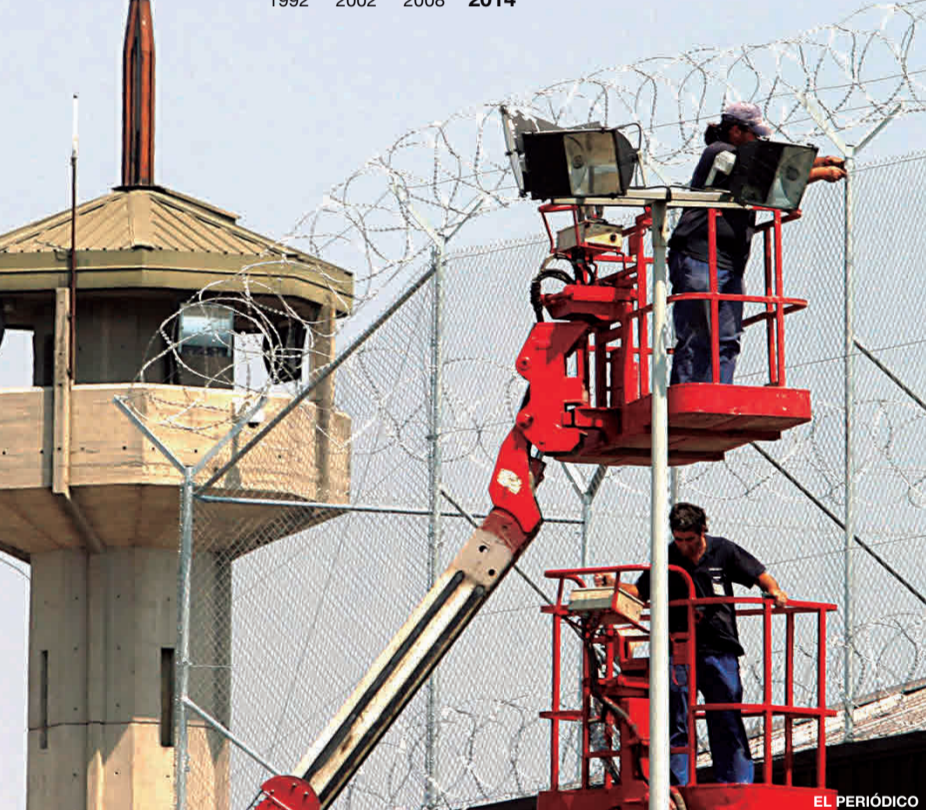

Evolució de la taxa de reincidència

7 de cada 10 excarcerats no tornen a la presó en els 5 anys següents al seu alliberament

nes va originar que el temps d'estada en un centre penitenciari per aquests delictes (el segon motiu més comú per complir pena de presó) fos inferior.

D'altres causes són la disminució del nombre de persones que esperen judici en presó preventiva. El 2007 van arribar al 22% del total de la població reclusa. El 2018 es va tancar amb el 17% (el 2014 i el 2015 va ser del 14%). Aquesta dada està directament relacionada amb l'estat de col·lapse històric que pateix l'Administració de justícia, tot i que va millorant. El 2017, el nombre d'assumptes penals en tramitació a la comunitat catalana pujava a 120.000; el 2016, a 128.000, i el 2015, a 144.000. És a dir, les causes pendents també disminueixen. A més, els criteris per decretar la presó provisional han evolucionat. «L'ingrés a la presó ha de ser l'última resposta penal. Hi ha molta gent a la presó que no hauria d'estar-hi. S'hauria de ser més valent amb les mesures alternatives a la presó», assegura Calderó.

MENYS DENÚNCIES // Fonts de la Conselleria de Justícia afirmen que els últims vuit anys hi ha hagut menys denúncies als Mossos d'Esquadra. Aquest fet queda avalat per una taxa de victimització que va caure especialment entre el 2010 i el 2015 (del 25,6 al 23,3%), segons l'enquesta sobre aquesta matèria del 2018 a Barcelona.

Un altre element que explica el descens de la població reclusa és l'aplicació més gran de la llibertat condicional. Del 7,9% del 2010 (amb 8.563 reclusos) s'ha passat al 10,8% el 2018, amb 6.957 interns als centres penitenciaris catalans. En altres períodes, per exemple el 2014 i el 2016, aquest percentatge va ser del 13,3% i el 13,6%, respectivament. Un pres pot disfrutar de la

llibertat condicional quan està classificat en tercer grau (l'últim de l'escala, que li permet anar només a dormir a la presó), quan hagi extingit les tres quartes parts de la condemna imposada i quan s'hagi observat una bona conducta.

L'aplicació de la circular de la llei d'estrangeria aprovada el 2011 també ha facilitat les repatriacions d'estrangers en situació irregular que compleixen condemna a les presons catalanes. Les estadístiques apunten que el 2010 es van produir 35 devolucions de persones foranes empresonades als seus països, mentre que el 2018 van ser 135.

Set de cada 10 delinqüents excarcerats no tornen a la presó en els cinc anys següents al seu alliberament

Un altre dels factors que més han influït en la caiguda del nombre de reclusos és la menor taxa de reincidència actual. I és que set de cada 10 excarcerats no tornen a la presó en els cinc anys posteriors. Aquest efecte està vinculat directament amb la millora dels tractaments individualitzats que s'ofereixen als centres penitenciaris i una millor avaluació dels riscos sobre la possibilitat que el pres recaigui. «Quan teníem les presons massificades, la individualització del tractament baixava i ara, en canvi, és més fàcil. Així, tenim la possibi-

litat de fer un millor pronòstic de futur», explica el secretari general de presons.

SEMILLIBERTAT // L'aplicació del tercer grau penitenciari o de semillibertat (els condemnats només van a dormir a la presó o a passar-hi unes hores) també s'ha incrementant, passant del 21,3% el 2015 al 25% el 2018. Aquesta eina augmenta l'èxit de la reinserció del reclus, ja que es va adaptant al seu entorn de mica en mica i pot refer la seva vida en llibertat. En tres anys, les ofertes de places en residència fora de les presons per a persones en aquesta situació han passat de les 219 a les 302. És a dir, dos de cada 10 interns en tercer grau poden complir la condemna en aquests centres. «És necessari treballar molt el pont entre la presó i el carrer. I tenir una cura especial del recolzament als presos un cop surten de la presó», relata Calderó.

A tots aquests factors, no obstant, se n'hi ha de sumar un d'important: la conscienciació més gran dels jutges, els fiscals i l'Administració penitenciària en l'aplicació de mesures alternatives a la presó (MPA), com ara l'assistència a cursos i els treballs en benefici de la comunitat (cuidar malalts, fer de jardiniers, ser a gosses municipals o fent d'informadors a la Ciutat de la Justícia de Barcelona, per exemple). Tot i que encara és necessari més pressupost econòmic, la llista d'espera per complir la pena d'aquesta forma s'ha anat reduint en els últims anys. Cada mes es realitzen de 7.000 a 8.000 mesures alternatives. En molt d'aquests casos s'imposa per delictes de circulació, com alcoholèmies. «Hem de ser molt valents a l'aplicar les MPA, ens ho hem de creure i, fins i tot, fer canvis legals per ampliar els supòsits en què es poden aplicar», afirma Calderó. ≡

RICARD CUGAT

«Ja tinc decidit que continuaré col·laborant amb l'associació quan acabi les hores de servei. Continuaré ajudant tant com pugui, perquè ara ja no ho veig com una obligació. A més, el Ricard és molt bona gent i sé que li fan falta persones que li donin un cop de mà», afirma.

Molts es queden

En aquesta línia, Ana Sestelo, coordinadora d'Execució de Mesures Penals Alternatives (EMPA), assegura: «Cada vegada són més les persones que queden vinculades a les entitats on han portat a terme els treballs. En el cas de Barcelona, són més de 300 d'un total de 3.000 les que continuen en contacte, segons les últimes dades que hem obtingut».

Qui també preveu continuar amb l'ajuda a la comunitat és el Marc, un exesportista d'elit que

ara fa serveis a l'Institut Guttmann. Després de viure envoltat de luxes, el Marc ho va perdre tot. Els embolics econòmics el van portar als jutjats, on, després de multes i múltiples judicis, va acabar amb una sentència condemnatòria. El Marc ja fa dos anys que és a l'Insti-

«És important que se sentin útils, no castigats», diu el president d'una oenagé

tut Guttmann i, de fet, ell mateix afirma que fa dos anys que li va canviar la vida: «Els diners t'enceguen, però l'Institut Guttmann m'ha tornat a la terra», afirma.

El Marc assegura que el seu treball a l'hospital de rehabilitació va més enllà de l'esport. «Acabes fent

de psicòleg, els pacients necessiten que els escoltis i poder expressar-se», diu. «El meu món ara és la Guttmann», afirma. Ara sent que és molt més que un condemnat. De fet, la seva relació amb alguns usuaris ha anat més enllà de les quatre parets de l'hospital. «Venen a veure'm a la feina, anem a sopar, fem activitats junts i ara tenim una amistat», explica.

La realitat sense prejudicis

El Marc lamenta l'estigma social que hi ha davant dels sentenciats a fer serveis a la comunitat. «La gent té prejudicis per les condemnes», denuncia, i aclareix que a ell no li fa cap vergonya explicar la seva situació judicial. «Mai t'imagines que et poden condemnar», revela. I afegeix convençut: «No m'hauria importat anar a la presó, tot i que ara no canviaria la Guttmann per res». ≡